दिनांक
30-10-20

उपशास्त्री द्वितीय वर्ष, विषय व्याकरण
ग्रन्थ- सिद्धान्त कौमुदी (जुहोत्यादि गण प्र०

1 जहीतः - ~~जहाति~~ ओहाक् धातोर्लट् लट्स्थाने तिप्तस्झि इति सूत्रेण तस् प्रत्यये । सार्वधातुक संज्ञायां कर्तरि शप् इति शप् प्रत्यये, जुहोत्यादिभ्यः श्लुः इति सूत्रेण शप् स्थाने श्लौ; श्लौ इति सूत्रेण द्वित्वे अभ्यास संज्ञायां ह्रस्वः इति ह्रस्वे, कुहोश्चुः इति चुत्वे अभ्यासे चर्च इति जश्त्वे जहातस् इति दशायां ई हल्यघोः इति आकारस्थाने ईत्वे सकारस्य रुत्वे विसर्गे ।

2 जहितः - ओहाक् धातोर्लट् लट्स्थाने तिप्तस्झि इति सूत्रेण तस् प्रत्यये । सार्वधातुक संज्ञायाम् शप् प्रत्यये जुहोत्यादिभ्यः श्लुः इति शप्स्थाने श्लौ । श्लौ इति द्वित्वे, अभ्यास संज्ञायाम् ह्रस्वः इति ह्रस्वे, अभ्यासे चर्च इति जश्त्वे जहातस् इति दशायां जहातेश्च इति सूत्रेण आकारस्थाने इत्वे सकारस्य रुत्वे विसर्गे जहितः इति सिद्धम् ।

3 जहति - ओहाक् धातोर्लट् लट्स्थाने तिप्तस्झि इति सूत्रेण झि प्रत्यये, अद् अभ्यस्तात् इति सूत्रेण झकारस्य स्थाने अदादेशे । सार्वधातुक संज्ञायां, शप् प्रत्यय जुहोत्यादिभ्यः श्लुः इति सूत्रेण शप्स्थाने श्लौ । श्लौ इति द्वित्वे अभ्यास संज्ञायां ह्रस्वः इति ह्रस्वे कुहोश्चुः इति चुत्वे अभ्यासे चर्च इति जश्त्वे श्नाभ्यस्तयोरातः इति आकार लोपे जहति इति सिद्धम् ।

4 जहौ - ओहाक् धातोर्लिट्, लिट्स्थाने तिप्तस्झि इति तिप् प्रत्यये परस्मैपदानां णल् इति सूत्रेण णलादेशे अनुबन्धलोपे, लिटि धातोरनभ्यासस्य द्वित्वे, अभ्यास संज्ञायां ह्रस्वः इति ह्रस्वे, कुहोश्चुः इति चुत्वे, अभ्यासे चर्च इति जश्त्वे जहा अ इति दशायां आत औ णलः इति औकारादेशे वृद्धौ जहौ इति सिद्धम् ।

अंजनापाणि [illegible]
स्नातको० प्रो० व्याकरण
[illegible]
[illegible]

दिनांक 30-10-20

उपशास्त्री प्रथम वर्ष, विषय- व्याकरण
ग्रन्थ सिद्धान्त कौमुदी - हल् ~~सन्धि प्रकरणम्~~ हलन्त पुल्लिङ्ग प्रकरणम्

1 ष्णुह् ~~ष्णुह् शब्दात्~~ ष्णुह् शब्दात् अर्थवदिति प्रातिपदिक संज्ञायाम् । स्वौजस् इति सु प्रत्यये, हल्ङ्याब्भ्यो इति सुलोपे । धात्वादेः षः सः इति सत्वे नत्वे च स्नुह् इति दशायाम् वा द्रुह मुह ष्णुह ष्णिहाम् इति सूत्रेण हकारस्य स्थाने घकारादेशे घकारस्य स्थाने जश्त्वे चर्त्वे स्नुक्, स्नुग् इति सिद्धम्
विकल्पपक्षे हो ढः इति ढत्वे ढकारस्य स्थाने जश्त्वे चर्त्वे स्नुट् स्नुड् इति रूपम् भवति ।

2 विश्ववाट्, विश्ववाड् - विश्ववाह् शब्दात् अर्थवदिति प्रातिपदिक संज्ञायाम्, स्वौजस् इति सूत्रेण सु विभक्तौ, हल्ङ्याब्भ्यो दीर्घात् - इति सूत्रेण सुलोपे । हो ढः इति सूत्रे हकारस्य स्थाने ढकारः ढकारस्य स्थाने जश्त्वे चर्त्वे च विश्ववाट् विश्ववाड् इति सिद्धम् ।

3 विश्वौहः - विश्ववाह् शब्दात् अर्थवदिति प्रातिपदिक संज्ञायाम्, स्वौजस् इति सूत्रेण शस् विभक्तौ अनुबन्ध लोपे । विश्ववाह् अस् इति जाते । इग्यणः सम्प्रसारणम् इति सूत्रे वकारस्य स्थाने सम्प्रसारणे उकारः विश्व उ आह् अस् इति दशायां, वाह ऊठ् इति सूत्रेण ऊठ् आदेशे, सम्प्रसारणाच्च इति सूत्रेण पूर्वरूपे एत्येधत्यूठ्सु इति सूत्रेण वृद्धौ सकारस्य रुत्वे विसर्गे विश्वौहः इति सिद्धम् ।

अमरनाथ मिश्र
एसो० प्रो० व्याकरण
रा० उ० सं० म० वि०
सुरखेना प्राण(?)या

દિનાંક 30-10-20

ઉપ શાસ્ત્રી દ્વિતીય વર્ષ, વિષય વ્યાકરણ
ગ્રન્થ- સિદ્ધાન્ત કૌમુદી (જુહોત્યાદિ ગણ પ્ર.)

1 જહીતઃ - ~~ઓહિ~~ ઓહાક ધાતોર્લટ્ લટ્સ્થાને તિપ્તસ્ઝિ ઇતિ સૂત્રેણ તસ્ પ્રત્યયે । સાર્વધાતુક સંજ્ઞાયાં કર્તરિ શપ્ ઇતિ શપ્ પ્રત્યયે, જુહોત્યાદિભ્યઃ શ્લુઃ ઇતિ સૂત્રેણ શપ્ સ્થાને શ્લૌ; શ્લૌ ઇતિ સૂત્રેણ દ્વિત્વે અભ્યાસ સંજ્ઞાયાં હ્રસ્વઃ ઇતિ હ્રસ્વે, કુહોશ્ચુઃ ઇતિ ચુત્વે અભ્યાસે ચર્ચ ઇતિ જશ્ત્વે જહાતસ્ ઇતિ દશાયાં ઈ હલ્યઘોઃ ઇતિ આકારસ્ય સ્થાને ઈત્વે સકારસ્ય રુત્વે વિસર્ગે।

2 જહિતઃ - ઓહાક્ ધાતોર્લટ્ લટ્સ્થાને તિપ્તસ્ઝિ ઇતિ સૂત્રેણ તસ્ પ્રત્યયે । સાર્વધાતુક સંજ્ઞાયામ્ શપ્ પ્રત્યયે જુહોત્યાદિભ્યઃ શ્લુઃ ઇતિ શપ્ સ્થાને શ્લૌ । શ્લૌ ઇતિ દ્વિત્વે, અભ્યાસ સંજ્ઞાયામ્ હ્રસ્વઃ ઇતિ હ્રસ્વે, અભ્યાસે ચર્ચ ઇતિ જશ્ત્વે જહાતસ્ ઇતિ દશાયાં જહાતેશ્ચ ઇતિ સૂત્રેણ આકારસ્ય સ્થાને ઇત્વે સકારસ્ય રુત્વે વિસર્ગે જહિતઃ ઇતિ સિદ્ધમ્।

3 જહતિ - ઓહાક ધાતોર્લટ્ લટ્સ્થાને તિપ્તસ્ઝિ ઇતિ સૂત્રેણ ઝિ પ્રત્યયે, અદ્ અભ્યસ્તાત્ ઇતિ સૂત્રેણ ઝકારસ્ય સ્થાને અદાદેશો। સાર્વધાતુકસંજ્ઞાયાં, શપ્ પ્રત્યય જુહોત્યાદિભ્યઃ શ્લુઃ ઇતિ સૂત્રેણ શપ્ સ્થાને શ્લૌ । શ્લૌ ઇતિ દ્વિત્વે અભ્યાસ સંજ્ઞાયાં હ્રસ્વઃ ઇતિ હ્રસ્વે કુહોશ્ચુઃ ઇતિ ચુત્વે અભ્યાસેચર્ચ ઇતિ જશ્ત્વે શ્નાભ્યસ્તયોરાતઃ ઇતિ આકાર લોપે જહતિ ઇતિ સિદ્ધમ્।

4 જહૌ - ઓહાક્ ધાતોર્લિટ્, લિટ્સ્થાને તિપ્તસ્ઝિ ઇતિ તિપ્ પ્રત્યયે। પરસ્મૈપદાનાં ણલ્ ઇતિ સૂત્રેણ ણલાદેશે અનુબન્ધલોપે, લિટિ ધાતોરિતિ દ્વિત્વે, અભ્યાસ સંજ્ઞાયાં હ્રસ્વઃ ઇતિ હ્રસ્વે, કુહોશ્ચુઃ ઇતિ ચુત્વે, અભ્યાસે ચર્ચ ઇતિ જશ્ત્વે જહા ઔ ઇતિ દશાયાં આત ઔ ણલઃ ઇતિ ઔકારાદેશે વૃદ્ધૌ જહૌ ઇતિ સિદ્ધમ્ ।

અંજનાબેન
સ્નાo પ્રo વ્યાકરણ
રોo 30 ...
સુરખજેના ...